POLIISI
KESKUSRIKOSPOLIISI

1.11.2021

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lisäselvitys Keskusrikospoliisin asiantuntijalausuntoon HE 134/2021 vp

Eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa 29.10.2021 puheenjohtaja pyysi Keskusrikospoliisia toimittamaan lisäselvennystä siitä, mitä ongelmia aiheutuu EU-tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle, jos SIS-kuulutukseen ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa tallentaa Ulkomaalaislain nojalla tallennettuja biometrisiä tunnisteita.

SIRENE-toimiston tulee manuaalisesti vahvistaa SIS-järjestelmän ja muiden EU:n tietojärjestelmien väliset linkit ja vahvistaa, onko kyseessä sama vai eri henkilö tai liittykö henkilötietojen käyttöön jotakin väärinkäyttöä (punainen linkki) artiklan 32 mukaisesti seuraavissa tapauksissa:

a) linkitetyillä tiedoilla on samat biometriset tiedot mutta samankaltaiset tai eri henkilöllisyystiedot, ja rinnakkaishenkilöllisyyksien manuaalisesta todentamisesta vastaava viranomainen on todennut, että linkitetyt tiedot koskevat perusteettomasti samaa henkilöä; (YKSI HENKILÖ KÄYTTÄNYT KAHTA TAI USEAMPAA HENKILÖLLISYYTTÄ)

b) linkitetyillä tiedoilla on samat, samankaltaiset tai eri henkilöllisyystiedot ja samat matkustusasiakirjan tiedot mutta eri biometriset tiedot, ja rinnakkaishenkilöllisyyksien manuaalisesta todentamisesta vastaava viranomainen on todennut, että linkitetyt tiedot koskevat kahta eri henkilöä, joista ainakin toinen käyttää samaa matkustusasiakirjaa perusteettomasti; (KAHDELLA ERI HENKILÖLLÄ KÄYTÖSSÄ SAMA MATKUSTUSASIAKIRJA)

c) linkitetyillä tiedoilla on samat henkilöllisyystiedot mutta eri biometriset tiedot ja eri matkustusasiakirjan tiedot tai ei lainkaan matkustusasiakirjan tietoja, ja rinnakkaishenkilöllisyyksien manuaalisesta todentamisesta vastaava viranomainen on todennut, että linkitetyt tiedot koskevat perusteettomasti kahta eri henkilöä; (KAHDELLA ERI HENKILÖLLÄ ON KÄYTÖSSÄ SAMA HENKILÖLLISYYS)

d) linkitetyillä tiedoilla on eri henkilöllisyystiedot mutta samat matkustusasiakirjan tiedot, vähintään yhdessä EU:n tietojärjestelmistä ei ole asianomaisesta henkilöstä biometrisiä tietoja, ja rinnakkaishenkilöllisyyksien manuaalisesta todentamisesta vastaava viranomainen on todennut, että linkitetyt tiedot koskevat perusteettomasti samaa henkilöä. (2 ERI HENKILÖÄ KÄYTTÄÄ SAMAA MATKUSTUSASIAKIRJAA)

Jos SIS-kuulutuksessa ei ole ulkomaalaislain nojalla tallennettuja biometrisiä tunnisteita (valokuvaa eikä sormenjälkiä) jäävät kohdat a-c huomaamatta (muiden kuin rikosperusteisten SIS-kuulutusten osalta), koska rinnakkaishenkilöllisyyksientunnistin ei lainkaan havaitse linkkiä biometristen tunnisteiden puuttumisen takia. Nämä SIS-kuulutukset, joihin ulkomaalaislain nojalla tallennettuja biometrisiä tunnisteita pääasiassa käytettäisiin, mikäli se olisi mahdollista kansallisen lain nojalla, sisältävät mm. maahantulokieltoja, palauttamista koskevia kuulutuksia, kadonneen tai haavoittuvan henkilön suojaamiseksi tehtyjä kuulutuksia ja valtion turvallisuutta koskevia salaisen tarkkailun kuulutuksia.

(Henkilöt, joita etsitään pidätystä ja luovutusta varten on useimmiten rekisteröity rikosperusteisesti, joten niissä SIS-kuulutuksissa on pääsääntöisesti biometriset tunnisteet. Niiden osalta ongelma syntyisi ainoastaan, mikäli kolmannen maan kansalainen pakenisi heti rikoksen tehtyään, ennen kuin hänet on ehditty rekisteröidä rikoksen perusteella. Kuulutukseen ei siinä tapauksessa voitaisi lisätä ulkomaalaisten tunnistamisrekisteristä löytyviä biometrisiä tunnisteita edes vakavimmissakaan tapauksissa, kuten esim. murha, tappo.)

Mikäli käytössä eivät ole samat henkilötiedot kuin SIS-kuulutukseen on merkitty ja kuulutuksessa ei ole biometrisiä tunnisteita, kyselyn tekijältä jää havaitsematta esimerkiksi ulkorajalla tai matkustuslupaa hakiessa se seikka, että henkilöllä on maahantulokielto Schengen-alueelle. > Henkilö pääsee maahantulokiellosta huolimatta palaamaan Schengen-alueelle. On otettava huomioon, että henkilöllisyysasiakirjan puuttuessa, maahantulokieltokuulutus tehdään sillä nimellä, minkä henkilö on itse ilmoittanut.

Se voi merkitä myös sitä, että kaapatun lapsen tai haavoittuvan henkilön suojaamiseksi tehtyä kuulutusta ei havaita ja hänet saadaan vietyä Schengen-alueen ulkopuolelle, mikäli hänelle on hankittu eri nimellä oleva matkustusasiakirja.

Salaisen tarkkailun kuulutusten osalta kansallista turvallisuutta uhkaavien henkilöiden seuranta vaikeutuu, mikäli kuulutuksesta puuttuvat biometriset tunnisteet. Toista henkilöllisyyttä käytettäessä aakkosnumeerinen haku ei tuota tulosta. Henkilöiden seulominen esimerkiksi matkustajavirrasta myös hankaloituu, mikäli valokuva ei ole lainvalvontaviranomaisten saatavilla.

Linkin vahvistamiseen menevän ajan osalta on todettava, että mikäli SIS-kuulutuksessa ei ole biometrisiä tunnisteita, joita SIRENE-toimisto voi suoraan käyttää henkilöllisyyden tarkistamiseen, on biometriset tunnisteet hankittava toisista järjestelmistä. Eräiden Maahanmuuttoviraston järjestelmissä olevien biometristen tunnisteiden osalta SIRENE-toimiston tai Rikosteknisen laboratorion tulee lähettää erikseen Maahanmuuttovirastoon pyyntö niiden saamiseksi. Tämä vie luonnollisesti enemmän aikaa, kuin menisi, mikäli biometriset tunnisteet olisivat liitettyinä itse SIS-kuulutukseen. EU:n tietojärjestelmissä on erittäin suuri määrä henkilötietoja, joten linkkien vahvistamiseen kuluva aika tulisi pitää mahdollisimman lyhyenä ja tietojen tulisi olla helposti viranomaisten saatavilla.

Käytännössä Suomi tallentaa jo kolmannen maan kansalaisten biometrisiä tunnisteita VIS- ja Eurodac-järjestelmiin ja tulevaisuudessa niitä tallennetaan myös EES- ja ETIAS-järjestelmiin, joten on epäloogista, että kansallisen lainsäädännön mukaan, niitä ei saisi tallentaa SIS-järjestelmään kuulutuksiin, joiden tarkoituksena on estää maahantulokiellon tai palautuspäätöksen saaneiden kolmannen maan kansalaisten laiton oleskelu Schengen-alueella. Se hankaloittaa järjestelmien yhteentoimivuutta ja aiheuttaa ylimääräistä työtä viranomaisille sekä aiheuttaa katvealueita, mitä nimenomaan yhteentoimivuusasetuksilla pyritään estämään. Kansallista lainsäädäntöä tulisikin biometristen tunnisteiden osalta yhdenmukaistaa EU-asetusten mukaiseksi (kattamaan samat käyttötarkoitukset). Tätä asiaa on käsitelty tarkemmin hallituksen esityksessä Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi, josta Keskusrikospoliisi on myös antanut asiantuntijalausunnon.

Itse ehdotettu laki EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta on hyvin laadittu ja sisältää tarpeellisen kansallisen täytäntöönpanon poliisin oikeudesta tunnistaa henkilö laittoman maahanmuuton estämisen ja torjumisen edistämiseksi tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tilanteissa, joissa se ei muuten ole mahdollista.

Ylitarkastaja Katja Sirola